

Termau Defnyddiol

1. Agroecoleg: Mae agroecoleg yn seiliedig ar gymhwyso egwyddorion ecolegol i wneud y gorau o'r perthnasoedd rhwng planhigion, anifeiliaid, bodau dynol a'r amgylchedd, ynghyd â chryfhau'r agweddau ar system fwyd gynaliadwy a theg.

Trwy adeiladu'r perthnasoedd hyn, mae agroecoleg yn cefnogi cynhyrchu bwyd, diogelwch bwyd a maeth, wrth adfer yr ecosystemau a bioamrywiaeth sy'n hanfodol ar gyfer amaethyddiaeth gynaliadwy. Gall agroecoleg chwarae rhan bwysig wrth addasu i newid yn yr hinsawdd.

Mae agroecoleg wedi'i seilio ar ddylunio a threfnu lle-benodol, cnydau, da byw, ffermydd a thirweddau, gan warchod amrywiaeth ddiwylliannol a gwybodaeth, gyda ffocws ar rolau menywod a phobl ifanc mewn amaethyddiaeth.

Er mwyn harneisio'r holl fuddion o fabwysiadu dulliau agroecolegol, mae angen yr amodau cywir, gan addasu polisïau, buddsoddiadau cyhoeddus, sefydliadau a blaenoriaethau ymchwil. Agroecology yw'r sylfaen ar gyfer tyfu systemau bwyd sydd yr un mor gryf mewn dimensiynau amgylcheddol, economaidd, cymdeithasol ac agronomeg. (Wedi'i addasu o FAO 2019 y Cenhedloedd Unedig).

2. Dinasyddiaeth Bwyd: Mae Dinasyddiaeth Bwyd yn archwilio'r syniad nad defnyddwyr ar ddiwedd y gadwyn yn unig ydym ni, ond cyfranogwyr yn y system fwyd yn ei chyfanrwydd (Cyngor Moeseg Bwyd / Food Ethics Council)

3. Hwb Bwyd: Mae hybiau bwyd yn endidau sy'n eistedd rhwng pobl sy'n cynhyrchu bwyd a phobl sy'n ei ddefnyddio, yn casglu bwyd gan dyfwyr a'i ddosbarthu naill ai i gwsmeriaid masnachol neu'n uniongyrchol i ddefnyddwyr. Yn aml, maent yn canolbwyntio ar helpu cyflenwyr ar raddfa fach i ddod o hyd i farchnadoedd, a gweithredu o fewn fframwaith moesegol penodol. Gallant lenwi bylchau yn y seilwaith bwyd lleol, helpu defnyddwyr i ddod o hyd i gynnyrch lleol, cefnogi mathau newydd o fanwerthu bwyd, deori mentrau bwyd, neu greu lle ar gyfer addysg gymunedol a gweithredu. (Papur Trafod Polisi Bwyd Cydweithrediad Ymchwil Bwyd)

4. Ansicrwydd Bwyd: Sefyllfa sy'n bodoli pan nad oes gan bobl fynediad diogel at ddigon o fwyd diogel a maethlon ar gyfer twf a datblygiad arferol a bywyd egnïol ac iach. (Sefydliad Bwyd ac Amaeth y Cenhedloedd Unedig)

5. Partneriaeth Bwyd: Grŵp traws-sector o sefydliadau ac unigolion, megis awdurdodau lleol, byrddau iechyd, busnesau bwyd, grwpiau cymunedol ac elusennau, sy'n gweithio gyda'i gilydd i wella'r system fwyd leol.

6. Tlodi Bwyd: Mae tlodi bwyd yn ddeiet gwaeth, mynediad gwaeth, iechyd gwaeth, canran uwch o incwm ar fwyd a llai o ddewis o ystod cyfyngedig o fwydydd. Yn anad dim, mae tlodi bwyd yn golygu llai neu bron ddim defnydd o ffrwythau a llysiau (Tim Lang, Athro Polisi Bwyd ym City University fel y'i cyhoeddwyd gan Sustain)

7. Systemau Bwyd: Wrth sôn am y system fwyd, rydym yn golygu: yr holl actorion a chysylltiadau sy'n rhan o dyfu, cynhyrchu, gweithgynhyrchu, cyflenwi a defnyddio bwyd. Mae'n cynnwys amaethyddiaeth, pysgodfeydd, gweithgynhyrchu bwyd, manwerthu, gwasanaethau bwyd, defnydd a gwastraff. Mae'n cynnwys ysgogwyr cymdeithasol ac economaidd dewisiadau a dynameg o fewn y system, ac yn torri ar draws pob graddfa ac agwedd ar bolisi, gan gynnwys yr economi, yr amgylchedd, busnes, addysg, lles, iechyd, trafnidiaeth, masnachu, cynllunio a llywodraeth leol.

8. Economi Sylfaenol: Mae'r gwasanaethau a'r cynnyrch yn yr economi sylfaenol yn darparu'r nwyddau a'r gwasanaethau sylfaenol mae pob dinesydd yn dibynnu arnynt a'r rhai sy'n ein cadw ni'n ddiogel, yn gadarn ac yn waraidd. Mae gwasanaethau gofal ac iechyd, bwyd, tai, ynni, adeiladu, twristiaeth a manwerthu ar y stryd fawr i gyd yn enghreifftiau o'r economi sylfaenol. Mae'r diwydiannau a'r cwmnïau sydd yno'n bodoli oherwydd bod pobl yno. Mae amcangyfrifon yn awgrymu eu bod yn gyfrifol am un o bob deg swydd ac am £1 o bob tair rydyn ni'n eu gwario. Mewn rhai rhannau o Gymru, yr 'economi sylfaenol' hon yw'r economi ([Llywodraeth Cymru](#)).

9. Symudiad Bwyd Da: Yn ôl Lleoedd Bwyd Cynaliadwy, mae gyrru symudiad tuag at fwyd iachach a mwy cynaliadwy yn gofyn am ymwybyddiaeth gyhoeddus uchel o faterion bwyd a chyfranogiad eang o ran gweithgareddau sy'n gysylltiedig â bwyd, gan unigolion a sefydliadau, fel rhan o symudiad cynyddol o dinasyddiaeth bwyd gweithredol. Y ffordd o gyflawni hyn yw: cyfathrebu a digwyddiadau y gall ysbrydoli pobl am rôl, pwysigrwydd a llawenydd bwyd da; cyfleoedd ymgysylltu ymarferol fel tyfu, coginio a rhannu bwyd ym mhob cymuned; a rhwydwaith wedi'i hwyluso lle gall actorion bwyd o bob math gysylltu a chydweithio ar-lein ac yn bersonol fel rhan o fudiad bwyd da lleol. (Lleoedd Bwyd Cynaliadwy)

10. Pantri: Mae Pantris yn mynd y tu hwnt i'r model banc bwyd, gan greu datrysiad cynaliadwy a hirdymor i dlodi bwyd. Mae aelodau'n talu ffi wythnosol fach, fel arfer £3.50, a gallant ddewis o leiaf deg eitem o fwyd bob wythnos, ynghyd â chael cyfleoedd ychwanegol i wirfoddoli a hyfforddi.

Mae'r aelodau wedi nodi gwell sefyllfaoedd ariannol, gwell iechyd a lles a llai o unigedd. Canfu Adroddiad Effaith Gymdeithasol 2018 hefyd am bob £1 a fuddsoddwyd mae't patris yn cynhyrchu enillion o £6 mewn gwerth cymdeithasol. [Darllenwch yr adroddiad yma](#).

Mae'r prosiect Your Local Pantry, sy'n cael ei redeg ar y cyd gan [Foundations Stockport](#) a [Church Action on Poverty](#), bellach yn cael ei gyflwyno ledled y wlad, gyda chymunedau'n cael eu gwahodd i sefydlu eu Pantris cysylltiedig eu hunain ([Eich Pantri Lleol](#)).

11. Caffael Bwyd Cyhoeddus: Defnyddiwyd caffael cyhoeddus yn gyffredin fel offeryn i fynd ar drywydd canlyniadau cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol. Mae llywodraethau ym mhob rhan o'r byd yn defnyddio eu pŵer marchnad i yrru gwahanol nodau polisi. Mewn dull tebyg, gall caffael bwyd cyhoeddus hefyd fod yn offeryn i feithrin datblygiad amaethyddol trwy gyfeirio galw bwyd y llywodraeth at gyflenwyr domestig, yn enwedig ffermwyr tyddyn. (Sefydliad Bwyd ac Amaeth y Cenhedloedd Unedig)